

Naturskyddsföreningen

YSTADNATUR

NR 49 HÖST 2012

*Tema:
Närnatur*

Innehållsförteckning

YstadNatur Nummer 49 Höst 2012

Ledare.....	3
NFY på Internet.....	5
Fyledalens fladdermusfauna.....	6
Tävla med Strindberg!	11
Karlsfälts Gård	12
Varför naturvårdsprogram för Ystads kommun	14
Lästips	15
Norra Promenaden.....	17
Bli Floraväktare!	18
Ystadbjörnbär - finns det?	20
Nästa nummers tema	22
Naturfrågan.....	23

Redaktion: Bert Rydhagen, Lisbeth Borgström, Ingrid Wilén, Raija Lanås och David Altengård

Grafisk form: David Altengård, kontakt@davidaltengard.se

Omslagsbild: Nymffladdermus fotograferad i Tyskland av Ingemar Ahlén

Styrelse:

Bert Rydhagen <i>ordförande</i>	0411 169 79	bert.rydhagen@telia.com
Raija Lanås <i>vice ordförande</i>	0700 44 78 16	raija.lanas@sydgym.se
Bengt Celander <i>sekreterare</i>	0411 174 39	bengtcelander@hotmail.com
Lisbeth Borgström <i>kassör</i>	0411 125 16	lisbeth.borgstrom@telia.com
Kurt Ivarsson	0411 188 07	kurt.ivarsson@zeta.telenordia.se
Helén Nilsson	0411 120 45	helen-n@telia.com
Margareta L Nørregård	0411 52 61 30	hage44@swipnet.se
Ingrid Wilén <i>suppleant</i>	0411 727 38	ingrid.viln@telia.com
Per Jersling <i>suppleant</i>	0411 122 87	per.jersling@folksam.se

Adress: NFY c/o Bert Rydhagen, Snapphanegatan 7, 271 36 Ystad **Plusgiro:** 17 06 11-8

Ordföranden har ordet

Inte i min livstid!

(En glad ledare av en glad ledare.)

Vi bor i en kommun med en enastående natur. Hur medvetna är vi om det? I höst kommer, om fullmäktige vill, ett naturvårdsprogram att fastställas för Ystads kommun. (Se artikel sid. 14). Där beskrivs många områden som har unika kvaliteter när det gäller flora och fauna. Läs gärna och gå sedan ut och se!

Som medlemmar i Naturskyddsföreningen har vi ett ansvar för att vår natur får leva och utvecklas. Det innebär ofta att vi måste protestera och bråka när värden känns hotade. Det finns alltid exploatörer som för kortsiktiga vinster är beredda att störa och förstöra. Det negativa kan riskera att få en för stor roll i vårt arbete.

I detta nummer om vår närnatur vill jag därför lyfta fram några positiva höjdpunkter – händelser, som om någon för trettio år sedan presenterat dem som framtidsvisioner skulle fått mitt svar: Inte i min livstid!

”Kroknäbbarnas tid”

Under 80-talet gjorde vi en del äventyrliga färder med släpkärra med döda grisar på markvägar vid Snogarps gård. Ska vi skylla på tur att vi lyckades ta oss igenom snödrivorna och komma därifrån också. Då såg jag mina första örnar. Vid något tillfälle satt tretton havsörnar vid åteln när vi kom dit. Men det var vintergäster. Att några skulle stanna för att häcka – rent önsketänkande!

Så mot slutet av 90-talet kom uppgifter om att havsörnar visat intresse för ön Lybeck i Krageholmsjön. Och faktiskt – år 2000 skedde den första havsörnhäckningen i modern tid i Skåne! Det var en sensation. Och ingen engångsföreteelse heller! Lybeckparet har årligen fått kullar på två eller tre ungar. Ett rekord?

forts. nästa sida

Även kungsörnen har fattat tycke för våra trakter. Med premiär i Fyledalen har den ökat, inte fullt lika mycket som havsörnen men knappt tio par häckar årligen. Att åka ut för att skåda örn är numera ingen större chansning. I Fyledalen ser man ofta örn, till och med på nära håll. Det är inte helt orimligt att tala om "Kroknäbbarnas tid" – titel på Patrik Olofssons fina bok om rovfåglar. Läs den!

"Klockgrodor ne bomma och sammanringa in på sena aftnarna utan uppehåll."

Så upplevde Carl von Linné Skåne år 1749. Min första "kontakt" var vid en exkursion till Mölle fälad, där man möjligen skulle kunna höra Skånes sista klockgrodor. Vilket vi inte gjorde. En första rangens exklusivitet alltså! Jag minns också från åren runt 1980, att Boris Berglund var bekymrad över låga antal lövgrodor. Få småvatten, Sturup som byggdes och delade av lövgrodornas västra del från våra områden, dåliga somrar – det såg mörkt ut.

I början på 90-talet lät NFY restaurera eller nyskapa ett tjugotal vatten i Sövestad-Baldringeområdet. Jag påstår inte att det var skälet, det skapades fler vatten och flera somrar var gynnsamma, men under

2000-talet har lövgrodorna ökat starkt och räknar nu mellan tjugofem och trettiotusen spelande hannar. I början av 80-talet sattes klockgrodor ut i sydöstra Skåne och det tog inte lång tid förrän man kunde konstatera – de trivdes och spred sig till nya områden.

I dag kan man ta en promenad i Dag Hammarskölds park eller Källesjöområdet och höra en konsert av såväl klockgrodor som lövgrodor. En upplevelse, som jag inte hade kunnat föreställa mig. Inte i min livstid!

Naturen svarar!

I slutet av maj deltog jag i en exkursion Från källan till havet längs Nybroån, ordnad av Vattenrådet och ledd av Charlotte Lindström, kommunekolog i Tomelilla. Vid några tillfällen berättade hon om åtgärder i miljön och kunde konstatera: Om man rättar till något i naturen så svarar naturen, direkt! De exempel jag nämnt visar också detta. Så nu kan vi börja fundera: Om 30 år – vilka under har då skett? Och vad kan vi göra för att få uppleva nya under? För vi vet ju att det lönar sig – naturen svarar!

Bert Rydhagen

NFY på Internet

Hem
Program hösten 2012
Utflyktsmål
Rapporter våren 2012
Rapporter hösten 2011
Inventeringar
Botanikcirkeln
Klimatgruppen
Fotocirkel / medlemsbilder
Sydöstra Skånes Fågelklubb
Styrelsen / kontakt

Länkar till andra delar av Naturskyddsföreningen

Riksföreningen Skånes länsförbund

Andra lokalföreningar inom Skåne län

Välj lokal krets

Välkommen till NF Ystad

Vigghona med 8 ungar, en åker "snällskjuta". Foto: Bert Rydhagen

Välkommen till Naturskyddsföreningen i Ystad (NFY) som är en lokal krets av Naturskyddsföreningen. Vi ser det som vår uppgift att försvara, vårda och utveckla naturen i vår kommun. Vårt arbete kan förenklat fördelas på tre områden:

- Exkursioner, föredrag, bildvisningar, studiecirklar och andra aktiviteter för att ge människor möjlighet att lära känna vår natur. Större kunskap betyder större stöd för vårt arbete.
- Bevaka kommunen och andra aktörer, som genom planer eller olika former av exploatering gör ingrepp i naturen. Vi kan också påverka genom att delta i referensgrupper för Lex. Agenda 21 och ett nytt naturvårdsprogram.
- Aktivt naturvårdsarbete. Ett tjugotal småvatten är resultatet av vårt arbete under 90-talet. Vi arrenderar också en naturbetesmark väster om Svarte och ser till att det går betesdjur där. I Sandskogen har vi på en öppen plats "Hasselunden" planterat hassel och ädel lövträd.

På vår hemsida kan Du läsa mer om vad vi gör. Här finns också beskrivningar av projekt, som vi driver eller är delaktiga i, t.ex. åtgärder för att rädda korsparven.

Hör gärna av dig till oss, om Du vill veta mer eller Du kanske uppmärksammat något som Du vill vi skall titta på. Och så förstås - titta på vårt program, om det är något som intresserar Dig.

Åkerkläppen är ett gammalt åkergräs som i stort sett försvunnit p.g.a. moderna jordbruksmetoder. Eftersom Ystads Kommun är ett av de få ställen där åkerkläppen fortfarande kan ses har vi valt denna som vår symbol.

På gång i Ystadkretsen:

Sommaruppehåll till:

Lördag 25 augusti

Cykelkursion till Skarviken.

Vi cyklar den nya cykelvägen ut till Skarviken/Mosby. Medtag fika.

Från parkeringen vid Marinen i småbåtshamnen, Ystad, kl 14.00.

Frågor till Lisbeth Borgström, 0411-125 16.

Söndag 9 september

Sandskogens dag.

Samma upplägg som tidigare år.

Frågor till Helén Nilsson, 0733-645 680.

 Program hösten 2012 NFY.pdf

Program ej slutredigerat. Slutgiltigt kommer vecka 29.

Vad händer på Hörjelgården?

Klicka här för att komma till Hörjelgårdens hemsida

YstadNatur

Vår medlemstidning finns här att läsa som PDF-fil.

 Nr 48 Vår 2012

För senaste nytt besök NFY:s webbplats
www.naturskyddsforeningen.se/ystad

Fyledalens fladdermusfauna

Text och foto: Ingemar Ahlén

Fladdermössen i Skåne har sedan 1978 undersökts med ultraljudsteknik. Kunskaperna är idag mycket goda genom forskning och olika inventeringar över hela landskapet. Så småningom stod det klart att Fyledalen är ett ovanligt artrikt område. En systematisk undersökning med hjälp av automatisk registrering av fladdermöss inleddes 2006 och fortsätter ännu. En beskrivning av de två första årens resultat publicerades i Fauna och Flora (Ahlén 2008). Fyledalens ca 17 km långa dalgång undersöks i stort sett varje månad med registrering såväl i dalbotten som på sluttningarna och i några av de större angränsande skogsområdena. Fladdermössen rör sig varje natt kilometervis inom hela området och för att förstå vilka krav de olika arterna har måste man få kunskaper om hur de utnyttjar alla delar av landskapet. Hittills har 16 arter av Sveriges 19 arter konstaterats i Fyledalen, och det är inte osannolikt

att ytterligare en eller möjligen två arter kan anträffas. Redan nu kan vi lugnt påstå att detta är landets artrikaste område för fladdermöss. Detta kan vi göra genom att de artrikaste områdena i andra delar av Götaland nu undersöks samtidigt. Några av dessa hyser som mest 15 arter.

De vanligaste arterna i Fyledalen är de samma som är vanliga i hela Sydsverige. Den individrikaste arten är dvärgfladdermus (*Pipistrellus pygmaeus*) som svarar för mer än 40% av alla fladdermusregistreringar. Den art som påvisats på flest platser är stor fladdermus (*Nyctalus noctula*) som är mycket rörlig över stora områden och under 2010 registrerades på mer än 90% av alla undersökta platser. Trollfladdermus (*Pipistrellus nathusii*) har nyligen etablerat sig i Fyledalen och under det senaste decenniet ökat kraftigt och är nu relativt vanlig i dalens olika delar.

Fyledalens naturbetesmarker omges av höga skogklädda sluttningar och branter med nivåskillnader upp till över 80 m. Fladdermössen jagar längs brynen och när kallluften rinner ner kan de följa insekterna upp till krönen.

Några av de mest anmärkningsvärda fynden är landets första större musöra (*Myotis myotis*) som 1985 hittades i järngruvan vid Eriksdal (Gerell & Lundberg 1985) och den för landet nyupptäckta arten nymfladdermus (*Myotis alcathoe*) (Ahlén 2010) som hittills påvisats på tre platser i Fyledalen. Första skånska fyndet av den i Sverige år 2000 påvisade arten pipistrell (*Pipistrellus pipistrellus*) gjordes 2007 i Fyledalen och uppträder nu regelbundet men fåtaligt mest i dalens

mellersta del. Leislers fladdermus (*Nyctalus leisleri*) observerades första gången 1993 vid Kåsehuvud och det första inlandsfyndet gjordes senare i Fyledalen där arten nu uppträder regelbundet (Ahlén 2008). Sydfladdermusen (*Eptesicus serotinus*) observerades första gången i Sverige 1982 (Gerell, Ivarsson & Lundberg 1983) och är nu regelbunden i Fyledalen.

forts. nästa sida

Framför allt genom de automatiska registreringarna har en stor population av den sällsynta och starkt hotade barbastellen (*Barbastella barbastellus*) upptäckts. Arten är upptagen i Habitatdirektivets Annex II, vilket innebär att Sverige har skyldighet att upprätta särskilda bevarandeområden för arten. Registreringarna visar nu att under perioden 2006-2010 har arten ökat i området och uppträder under de senaste åren i nästan alla delar av dalen. Arten är här mest knuten till en viss typ av gammal bokskog på sluttningarna, men flyger normalt 4 km från sina kolonier för att jaga småfjärilar som arten är hårt specialiserad på. Just nu upprättas ett åtgärdsprogram för arten. Utvecklingen i Fyledalen är mycket hoppningivande, särskilt mot bakgrund av att den tycks försvinna snabbt från norra delen av utbredningsområdet i Sverige. I Fyledalen är förekomsterna koncentrerade till 5 områden och registreras i störst antal där stora skogsområden ligger invid branterna, t.ex. Sjöbo Ora och Liorna (mellan Eriksdal och Röddinge).

Ytterligare en av de 4 arter som är upptagna i Habitatdirektivets Annex II är dammfladdermusen (*Myotis dasycneme*). Den registrerades med ett stort antal inspelningar 2010 inom ett begränsat område i dalen mellan

Liorna och Fyleverken. Om arten visar sig ha regelbunden förekomst kan även den kräva särskilt bevarandeområde.

Bechsteins fladdermus (*Myotis bechsteinii*) är också en art i Habitatdirektivets Annex II. Den har ännu inte påvisats i Fyledalen men ett dött exemplar hittades hängande på en taggtråd inte långt från Sövdesjön, i Sjöbo kommun. Det är inte osannolikt att arten fanns i traktens stora bokbestånd, bl. a. en 90 ha gammal bokskog i Sjöbo Ora som stormfälldes i oktober 1967. Om arten finns kvar idag är det troligen i de gamla bok- och ekbestånden på och vid dalens sluttningar. Med bättre kunskaper om artens sonar och fortsatt nätfångst hoppas vi kunna avgöra om den finns kvar.

Den fjärde arten som är upptagen i Habitatdirektivets Appendix II är större musörat (*Myotis myotis*). Utöver fyndet 1985 har vi fått flera inspelningar och några visuella observationer som möjligen är av arten, men detta har inte kunnat bekräftas genom nätfångst.

En annan art som förtjänar uppmärksamhet i Fyledalen är fransfladdermusen (*Myotis nattereri*). Arten är rödlistad och anses vara sällsynt men med ganska stor geografisk

spridning. Under de senaste åren har vi genom registreringar och nätfångst funnit några mycket stora förekomster på ett par ställen i dalen. Det är framför allt i gammal, under lång tid orörd bokskog i eller invid branter. Den jagar gärna där skogen åtminstone delvis saknar markvegetation eller buskskikt. Fransfladdermusen har tillsammans med större musörat och Bechsteins fladdermus förmågan att fånga småkryp genom att springa omkring på marken och lyssna in prassel från vinglösa småkryp. Den aktuella typen av bokskog har gott om jordlöpare, spindlar, mångfotingar m.m. som är lättåtkomliga i nattmörkret. Samma skogstyper har visat sig vara bra biotoper för barbastell, särskilt om det finns gamla träd med lös bark, håligheter och blixtskador i området.

En rik förekomst av vissa arter av fladdermöss är dock inte alltid önskvärd eftersom mycket tyder på att de genom individriktighet kan dominera luftrummet i de bästa jaktbiotoperna. I Skåne är det främst nordisk fladdermus (*Eptesicus nilssonii*), dvärgfladdermus och vattenfladdermus (*Myotis daubentonii*) som genom mänsklig påverkan blivit onaturligt vanliga på en del ställen. Följden kan bli att några andra arter trycks undan, nämligen barbastell, fransfladdermus, mustaschfladdermus

(*Myotis mystacinus*), Bechsteins fladdermus och långörad fladdermus (*Plecotus auritus*). De kan existera i samma områden men de undantryckta arterna väntar med att komma till de insektrikaste biotoperna tills de dominanta arterna ätit sig mätta. Fenomenet har nyligen upptäckts, framför allt genom den automatiska registreringen som pågår hela natten. Hänsyn till de undantryckta arterna betyder att man kanske skall vara försiktig med anläggning av dammar i vissa partier av Fyledalen och där hellre satsa på översilningskärr där bäckar rinner ner till ån.

För att bevara den artrika faunan i Fyledalen är det nödvändigt att de viktigaste biotoperna inte försvinner eller minskar i areal, t.ex. äldre bestånd av bok och ek, bryn med olika lövträdsarter, hassel m.m., bäckraviner som ännu inte förstörts genom sönderkörning, betade naturbetesmarker och små våtmarker som kärr och små dammar. Ny bebyggelse i dalbotten eller på branterna kan bli ett hot, liksom planer på en järnväg eller nya vägar.

Referenser

Ahlén, I. 2008. Nya fynd i Skånes fladdermus-fauna. *Fauna och Flora* 103 (1): 28-34.

Ahlén, I. 2010. Nymffladdermus *Myotis alcathoe* – en nyupptäckt art i Sverige. *Fauna och Flora* 105(4): 8–15.

Ahlén, I. 2011. Fladdermusfaunan i Sverige. Arternas utbredning och status. Kunskapsläget 2011. *Fauna och Flora* 106(2): 2–19.

Gerell, R., Ivarsson, A. & Lundberg, K. 1983. Sydfladdermus *Eptesicus serotinus* Schreber 1774, ny fladdermusart i Sverige. *Fauna och Flora* 78:38-40.

Gerell, R. & Lundberg, K. 1985. Stort musöra (*Myotis myotis* Borkhausen 1797), ny fladdermusart i Sverige. *Fauna och Flora* 80 (3): 144-146.

Naturvårdskonsult Gerell 2011. Fladdermöss i Skåne. Länsstyrelsen i Skåne län. Rapport 2011:9.

Under ArtDatabankens hemsida finns nyskrivna artfaktablad (2011) för de nu och tidigare rödlistade fladdermusarterna i Sverige. Där kan man läsa mera om flera av arterna i denna artikel. Då dessa artfaktablad kan vara svåra att hitta där, kan de enklare nås och klickas fram upptill i författarens publikationslista via länken <http://www.slu.se/ekologi/IngemarAhlen>.

Ingemar Ahlén är zoolog och naturvårdare. Forskarutbildning i Lund och professor i Stockholm och Uppsala. Har hus i Fyledalen där han studerat natur i mer än 50 år. Forskning på fåglar, däggdjur, groddjur och insekter.

Anträffade 16 fladdermusarter i Fyledalen (ordnade efter fallande antal registreringar):

- **Dvärgfladdermus**
- **Nordisk fladdermus**
- **Stor fladdermus**
- **Trollfladdermus**
- **Vattenfladdermus**
- **Barbastell**
- **Dammfladdermus**
- **Sydfladdermus**
- **Fransfladdermus**
- **Långörad fladdermus**
- **Gråskimlig fladdermus**
- **Leislers fladdermus**
- **Pipistrell**
- **Nymffladdermus**
- **Brandts fladdermus**
- **Större musöra**

Ytterligare svenska (och skånska) arter, varav någon möjligen kan bli anträffad:

- **Bechsteins fladdermus**
- **Mustaschfladdermus**
- **Grå långörad fladdermus**

Tävla med Strindberg!

Skriv en text om Dina naturupplevelser, en dikt, en novell, ett prosapoem, vad Du vill.

De bästa bidragen publiceras i YstadNatur och det vinnande bidraget vinner ett presentkort på 500 kr i den lokala bokhandeln.

Skicka till Ystad.krets@naturskyddsforeningen.se innan årsskiftet.

”En tät häck av bengaliska rosor pryder yttermuren av östra flygeln, där jag bor ensam. Vägen mellan gården och husets två trädgårdar leder över en bakgård med ett kastanjeträd och svarta höns som alltid äro ilska, en mörk och fuktig gata.”

August Strindberg i Inferno om doktor Eliassons gård på Lilla Norregatan.

”En sommarnatt ute i havsbandet är något av det mest hänförande man kan uppleva. Solen har ju gått ner och man ser jordsegmentets blygråa rundskugga på östra himlavalvet, begränsat ovanför av en rosaröd rand, övergående i violett och gult, att slutligen mötas med luftens stålblå kalla skynke, i vilken man bokstavligen ser mörkret falla som ett fint askregn.”

August Strindberg: Blomstermålningar och djurstycken, kap Jaktminnen.

”En augustidag for jag med Strindberg till Sandhammaren, detta Sveriges vidsträcktaste flygsandsområde. Det liknar ett fjällmassiv av upptornade höjder, trattformiga sänken och djupa raviner, allt bländande vitt, liksom mejslat ur renaste carraramarmor. Strindberg syntes hänförd av sandmassivets sällsamma egenart, han smyckade sin slokhatt med käringtandens gula och violens blåa blommor. Ett harspår, friskt från morgontrajen stod tydligt avstämplat i sanden, liksom vore denne nyfallen snö.”

Ur länsjägmästare Eugen Hembergs minnen, årsboken Skåne, 1928.

Natur, djur och människor i symbios genom kunskap och handling på Karlsfälts Gård

”Natur, djur och människor i symbios” är vårt mantra på Karlsfälts Gård. Mitt namn är Erik Bengtsson och jag är den 4:de generationen som driver det som anses vara Sveriges första bofasta lantbruk 8 km NÖ om Ystad. Det startade således långt innan vi kom hit 1927 men det känns ändå viktigt att visa såväl historien som framtiden respekt i tid och rum.

Vi tror att det är mycket viktigt att ha förståelse för naturen. Vi är här ett kort ögonblick och det är därför avgörande att vi har kunskapen om den för att kunna agera och handla korrekt. Det är viktigt att vi visar djuren respekt just för att de är djur och har rätt till ett värdigt liv precis som vi. Vår veterinär brukar säga att om han inte varit veterinär så skulle han varit gris på Karlsfälts Gård och det talar nog för sig själv.

Dessutom är det så att har djuren haft det bra så smakar köttet därefter också utmärkt!

De flesta av oss är också mer betjänta av en bra kotlett än två dåliga. Vi tror

att alla egentligen är vinnare, djur, natur och människor, i sättet vi driver vår verksamhet. Konsumera mindre och rätt! Då är även ekonomin med.

Operativt tror vi mycket på kretsloppstanken. Vi har ersatt maskiner, när gräsfrövallar skall putsas, med får som både putsar vallen bättre och dessutom göder den samtidigt. Vi använder mycket halm till våra djur som sedan återanvänds på åkrarna. På så sätt får vi även fin struktur på jorden och möjlighet till fina skördar året därpå.

Nötdjuren får gräsfröhalm och hjälper även till som landskapsvårdare i Öja mosse. Med en sådan

På Karlsfälts gård sätter man ut bin och humlor för att öka skörden men de flyger också till andra områden och ökar den biologiska mångfalden. Det mörka partiet i mitten är honungsört som odlas för att ge insekterna föda när vitklöver skördats.

djurhållning och filosofi känns det naturligt att även ta hand om såväl skinnen och inälvorna från djuren som även de går till restauranger som inredningsassessorer och anrättningar.

Tycker du att ovannämnda känns vettigt så visa det genom en konkret handling. Det är enda sättet för oss att överleva på lång sikt är att människor tycker att vi gör rätt och handlar därefter! Man kan i princip köpa våra produkter på tre sätt:

- **Direkt från oss i lite större förpackning, typ en halv gris, styckad som man vill ha den eller så kan man göra det själv.**

- **Via butiker som Gema livs i Köpingsbro eller Supermarket i Skurup.**
- **Genom att gå på de krogar vi samarbetar med, t.ex. Brösarp Gästis och äta våra revben.**

Österlensafarin är ett kul inslag som vi också kan rekommendera. Det är på onsdagar och fredagar kl. 15.30 till 21.30. För mer info se: <http://www.karlsfelt.se>

Erik O. R. Bengtsson, Karlsfälts Gård

Varför naturvårdsprogram för Ystads kommun?

Under många år har jag haft förmånen att arbeta som kommun-ekolog i Ystad. Detta har varit ett arbete som varit mycket utmanande och stimulerande eftersom Ystads kommun har så många fina naturområden och sällsynta växter och djur att slå vakt om. Kunskap om naturen i Ystadsområdet, är nu samlad i ett Naturvårdsprogram för Ystads kommun med syftet att fler ska få glädje och kunskap om den fantastiska naturen i Ystad. Utgångspunkten har varit att beskriva kommunens olika naturtyper och rika växt- och djurliv och visa på att här finns en fantastisk artrikedom med många sällsynta och skyddsvärda naturområden, växter och djur men även viktiga "små pärlor" i odlingslandskapet. Jag har också velat visa på hur landskapet har förändrats genom tiden och hur dagens landskap har vuxit fram. En annan målsättning har varit att lyfta fram viktiga natur- och kulturmiljöer för att tipsa om utflyktsområden. Om detta kan man läsa om i avsnittet om särskilt värdefulla naturområden och i avsnittet natur- och kulturmiljöer och rörligt friluftsliv.

I avsnittet "Vård och utveckling av särskilt skyddsvärda växter, djur och naturtyper" samt "Vård och utveckling av kommunens värdefulla naturtyper och vattenområden" finns råd och tips till markägare, brukare m.fl. som vill bidra till att vårda, värna och öka den biologiska mångfalden i landskapet. Här finns förutom förslag på skötsel som gynnar sällsynta djur och växter också i ett separat avsnitt som tar upp utvecklingsförslag i kommunens olika landskapszoner. Förhoppningen är att dessa avsnitt ska inspirera till aktiv naturvård samt ge tips om var man kan hitta fler förslag och på hur man kan få bidrag till att genomföra projekt.

Något som jag särskilt velat lyfta fram i naturvårdsprogrammet är att det är viktigt att man värnar om specifika naturområden och sällsynta växter och djur, men att det är lika viktigt att man ser på helheten i landskapet. Det som är utmärkande och viktigt att bevara och vårda i kommunens olika delar skiljer sig också. I det öppna landskapet är det småbiotoperna, alléer, åkerholmar,

trädrader m.m., som är speciellt viktiga medan det i skogsområden kanske är någon sällsynt växt- eller djurart. I närheten till tätorter är det naturen runt knuten som är oerhört viktig, även om den inte hyser några sällsynta växter eller djur. Detta för att vi behöver den dagliga kontakten med naturen, dels för vår rekreation och vårt välbefinnande, dels för att få känsla och förståelse för natur, växter och djur. Inte minst viktigt är detta för våra barn som i framtiden kommer att sätta sin prägel på naturen och vårt landskap.

Sammanfattningsvis är syftet med naturvårdsprogrammet att det ska tjäna som underlag i kommunens plan- och naturvårdsarbete framöver, men också fungera som inspiration och informationskälla om naturen i Ystadtrakten till allmänheten, skolor m.fl.

*Siv Bengtsson-Lindsjö,
kommunekolog*

Lästips

En vildvuxen trädgård med fruktträd, bärbuskar och ogräs ger större harmoni än en välordnad täppa. Sådana trösterika artiklar kan man läsa om man går in på www.slu.se/alnarp. Lantbruksuniversitetets hemsida innehåller mycket information om forskning inom flera områden – inte bara jordbruk. Man kan prenumerera på SLU:s tidskrift Biodiverse men också läsa den på hemsidan. Skriv in biodiverse i sökrutan så finns det en uppsjö av intressanta artiklar att välja bland. POM i sökrutan ger Dig intressanta uppgifter om arbetet med att rädda

gamla kulturväxter och CBM (Centrum för Biologisk Mångfald) öppnar för en mångfald artiklar, varierande och innehållsrika – den senaste forskningen inom natur och miljö.

*Tips från vår förre redaktör
Sven Persson*

Norra Promenaden

Ett förslag till kommunfullmäktige lämnades år 1829 av en direktör J.J. Wendt med önskemål om att göra Ystad stad lite grönare. Det resulterade i ett grönt stråk mellan Norreport och kyrkogården. Några år senare var arbetet i gång att skapa Norra Promenaden.

Norra Promenaden är det största grönområdet i centrum av Ystad med träd som är omkring 150 år gamla.

Parker är som stadens lungor. Ordet park kommer från latinska ordet *parcere*, som betyder skona, skydda och man vill tro att parkerna skall skydda människorna från obehagliga luftföroreningar i staden. Så skriver Olov Sterner i Ystadiana av år 1984 Från Västerport till Österport.

Senare under 1800-talet började man framföra musik och detta mötte stort motstånd av prästerskapet som tyckte att man störde friden på Kyrkogården.

Parken har genom åren behållit sin 1800-tals prägel med slingrande gångar. Trädridåer bestående av bok, hästkastanj, lind och lönn omger Norra Promenaden. Några enstaka gamla träd står kvar ex. blodboken nära kyrkogården. Här finns även tulpanträdet och den kaukasiska vingnöten.

Sommartid utplanteras blommor och runt Skomakarpojken lyser det vackert. Se även En guide till grönområden i Ystads innerstad.

Många är vi som dagligen passerar genom Norra Promenaden på våra motionsrundor. Vattnet som flyter igenom parken är beroende av tillgång på dagvatten. I östra delen finns en pumpstation som leder ut vattnet i åfåran.

I vattnet kan man följa ändernas liv. Under februari – mars 2012 dök en andhona upp med 5 ungar. Det var onormalt tidigt och en berömvärd insats kring utfodring gjordes av KfV= Katastrofhjälpen fåglar och vilt.

Midsommaraftons morgon gol göken i västra delen av parken

Lisbeth Borgström

Bli Floraväktare!

Vad händer med förekomsten av växter och djur när klimatet förändras?

Svaret på den frågan bygger på all den kunskap som vi kan se och notera årsvis ute i naturen under en längre period. Många naturintresserade bidrar med sina iakttagelser och rapporter.

Ett nätverk bland många kallas **Floraväktarna**. De koncentrerar sig på bevakning av rödlistade kärlväxter i Sverige och om flera arter ska tillfogas listan eller strykas.

Genom återkommande besök följer floraväktarna sina arters utveckling på en eller flera lokaler. Hur många exemplar är där? Finns det hot mot växten eller växtplatsen (t ex uttorkning, igenväxning)? Finns det fler lokaler i närheten?

Arternas utveckling följs upp genom regelbundna rapporter. Ibland behövs åtgärder för att skydda en art och dess livsmiljö.

Artportalen (Naturvårdsverket) är spindeln i nätverken. Där lagras

alla rapportdata, som sedan blir tillgängliga för utvärdering och analys. Länsstyrelser och andra myndigheter får enkelt kunskap om arternas situation. De får underlag för att bedöma om vi kan närma oss och uppnå de miljömål i Sverige som vi åtagit oss. De kan även lämna en internationell rapportering om miljötilståndet i Sverige.

Olika botaniska föreningar, t ex Lunds Botaniska Förening, sköter koordineringen i länen. På nationell nivå svarar Svenska Botaniska Föreningen för samordningen.

Foto: Kerstin Svensson

Vilka växter vaktas i Ystadstrakten?

En del arter är svårdefinierade och tas om hand av mer erfarna. En del är vackra och välkända och kan vaktas av alla naturintresserade. Bland dem kan nämnas:

Backsippa

År 2011 genomfördes en omfattande räkning av backsippor. I våra trakter finns stora mängder vid Nybroåns utlopp samt på Kåsebergaåsen, Hammars backar och Backåkra.

Martorn

En ståtlig växt som varit mer vanlig i kustzonen mellan Nybrostrand och Kåseberga än vad den är nu. Hotas av erosion och plockning/uppgrävning.

Sandnejlika

Nytt fynd kan tyda på att sandnejlikan finns på fler ställen. Växer på soliga backar och kräver markstörning för att trivas.

Kattfot

År 2012 vaktas kattfot i hela landet.

Vill du dra ett litet strå till stacken av baskunskap? Det är faktiskt ganska spännande när man väl har börjat samtidigt som man känner sig delaktig i arbetet för en bevarad biologisk mångfald!

Kerstin Svensson, Nybrostrand

kerstinharriet@gmail.com

Kerstin Svensson och Siv Bengtsson-Lindsjö försöker identifiera Ystadbjörnbäret - inte så enkelt! Foto: Bert Rydhagen

Ystadbjörnbär - finns det?

Och hur ska vi få in 100-årsjubileet av Strindbergs död i detta sammanhang?

”Björnbär”, säger vi och anar inte vilket ”snårigt” botaniskt getingbo vi trampat i. Visst har vi ibland undrat över hur olika björnbär kan smaka - ibland små och sura, ibland stora och söta. Brist på sol eller olämplig jordmån? Nej, troligen helt olika sorter. ”Björnbär utgörs av ett 90-tal apomiktiska (könlös förökning) arter”, konstaterar Mossbergs Den nordiska floran. Därefter beskrivs fem arter: skosbjörnbär, sötbjörnbär,

raspbjörnbär, krypbjörnbär och hasselbjörnbär. Om skosbjörnbär sägs att det har ”frukter utan smak”, medan sötbjörnbäret har ”frukter stora, glänsande med aromatisk, söt smak”. Det är dem vi söker men inte alltid finner.

Rubus steracanthos är det vetenskapliga namnet på Ystadbjörnbär eller grovtaggigt björnbär. I norra Tyskland är arten ”ganska vanlig”, men den enda kända växtplatsen

i Sverige är i Ystads Sandskog - närmre än så får vi inte veta. Enligt Artdatabanken bör växtplatsen hållas hemlig. Det konstateras också, att detta enda bestånd är i dåligt skick. "Kommunekologen är underrättad" står det, så jag ringer upp Siv Bengtsson-Lindsjö.

Tillsammans med Kerstin Svensson från botanikgruppen besöker vi "platsen". Siv har varit här tidigare med "upptäckaren" Alf Oredsson och väl framme hittar vi björnbärssnår. Ystadbjörnbär? Vi läser i Artdatabankens beskrivning. "Stammen är hårig med raka-svagt böjda, ganska talrika, 7-10 mm långa, platta taggar med sylformad spets." Det stämmer bra, taggarna liknar inte de harpunlika taggar vi fastnat i när vi plockar björnbär.

"Bladen är femtaliga, något veckade, undertill mjukhåriga-gråfildade. /.../ De bakre sidosmåbladen är kort men tydligt skaftade." Nu börjar det bli svårt. En del blad är tre-, en del femtaliga. Men är de bakre sidosmåbladen tydligt skaftade? Tveksamt. Textens beskrivning av blomställning och kronblad kan vi inte kolla, det finns ännu inga knoppar. Vi får återkomma. Vid denna upplagas pressläggning, som det heter, kan vi inte påstå att vi sett "Ystadbjörnbäret".

Förtjänsten att ha bringat ordning i björnbärssnåret tillfaller Bengt Lidforss (1868-1913), ett bekant namn i Lunds historia. Brådmogen son till en språkprofessor men mer intresserad av naturvetenskap, student vid 16, vid 20 fil kand med poäng för två och en halv examen. Men den akademiska karriären blev också "snårig". Bengt Lidforss fångades av 1880-talets radikala strömningar och blev socialist och gick som förste student i ett demonstrationståg på första maj. Skandal!

Vetenskapliga artiklar och politiska, bokrecensioner och kulturartiklar kom i en jämn ström. Han var verkligen flitig men fick ingen akademisk post förrän 1910, då han blev professor i Uppsala. Kanske jämnade det vägen, för 1911 kallades han till en botanikprofessur i Lund. Men tillbaka till 1892. Då åkte Bengt Lidforss till Berlin, kanske lockad av Dagny Juel, som han träffat i sitt föräldrahem några år tidigare. Hon var nu centrum i en krets av författare och konstnärer som Strindberg och Edvard Munch.

"Zum schwarzen Ferkel" (Svarta grisen) hade Strindberg döpt krogen till där livet levdes glatt.

forts. nästa sida

Men eftersom Strindberg alltid hade varit intresserad av naturvetenskap har han säkert pumpat Lidforss på hans forskningsrön. I Lidforss litteraturlista finns en artikel för en tysk tidskrift: Strindberg als Naturforscher. I Ordalek och småkonst (1905) spekulerar Strindberg över biologiska fenomen, bl.a. växters olika färger och vilken funktion de har. Inspirerat av Lidforss?

Sin forskning om björnbären har Bengt Lidforss bl.a. publicerat i Studier öfver artbildningen inom släktet Rubus (1905, 1907). Vi vet att Strindberg under sin vistelse i Ystad 1898 fick besök av vänner från Lund

och gjorde botaniska utflykter, och det är inte långsökt att tro att de studerat björnbär också. Så längre är inte steget från Ystadbjörnbär till Strindberg!

Bert Rydhagen

Nästa nummers tema

Vattnets väg till havet. Vi vill försöka göra ett nummer om våra åar, vad de betyder, vilka problem och möjligheter de erbjuder. Som källa för biologisk mångfald. Som reningsverk. Som försäkring mot översvämningar. Hur har våra åar utvecklats? Vad kan vi (vårt vattenråd) göra för att våra åar ska uppnå fullgod ekologisk status? Det finns mycket att ta upp. Har Du en upplevelse, en synpunkt, ett förslag - skriv! Vi vill gärna ha texter från våra läsare. Hör av dig till någon i redaktionen!

Bert Rydhagen bert.rydhagen@telia.com

Lisbeth Borgström lisbeth.borgstrom@telia.com

Ingrid Wilén ingrid.viln@telia.com

Raija Lanås raija.lanas@sydgym.se

David Altengård kontakt@davidaltengard.se

Naturfrågan

”Har det inte setts ovanligt många döda humlor under försommaren? Och det är inte bara jag som undrar. Flera personer jag känner har gjort samma iakttagelse. Vad kan det bero på?”

Naturfrågan denna gång kommer från Siv Jonasson, som den 15 juni (tidpunkten är viktig för svaret) ringde och ställde frågan.

Frågan går naturligtvis till Anna Persson, som skrivit en doktorsavhandling om humlor och bin i jordbrukslandskapet (se YN48). Här en sammanfattning av hennes svar.

”Själv har jag inte noterat någon onaturlig dödlighet bland humlor. Däremot har det varit ont om humlor på försommaren. Första generationen arbetare, kanske även andra, är ute nu. 10-20 humlor kommer från varje bo. Om vädret är blåsig, kallt och regnigt har de svårt att hitta föda. Det

blir ont om pollen och nektar och de får slita för att överleva.

Sjukdomar och parasiter kan också drabba humlorna. Speciellt en inälvsparasit är vanlig. Under gynnsamma väderförhållanden kan humlor klara parasitangreppen men blir de försvagade av brist på föda dukar de under.

En tredje orsak till bi- och humledöd är bekämpningsmedel i jordbruket. Egentligen ska inte kantzoner och andra inslag av ”ogräs” besprutas men vindavdrift och misstag kan förekomma. Då stryker även de nyttiga insekterna med.”

Ett **STORT TACK** till våra generösa läsare. 2011 var gåvorna extra rikliga, som vi redovisade vid årsmötet. De täckte i stort kostnaderna för utgivningen av YstadNatur. Det innebär att styrelsen kan använda föreningsbidraget till att delta i seminarier och utbildningar t.ex på Länsstyrelsen eller riksföreningen. Vi har möjlighet att erbjuda intressanta bildvisningar eller föredragshållare. Vi kan göra aktiviteter som klimatgruppens torgmöten. Vi hoppas på fortsatt generositet och ska använda Era gåvor på bästa sätt.

Bygdebonus

Bygdens framtid är vår gemensamma framtid. Därför kommer vi att fortsätta återinvestera en del av vår vinst här. Alla våra kunder bidrar till lokal tillväxt.

Läs mer på www.sparbankensyd.se

Sparbanken Syd

YSTAD SIMRISHAMN TOMELILLA KIVIK BORRBY MALMÖ

Fotlisan

Fotvård - Medicinsk, auktoriserad fotterapeut.

Eva Hultberg

Tel 0411-177 50

Jag finns på Lurendrejargränd 1 (bakom Sagahuset).

Handikappvänligt

Hur mår dina fötter?

Jag erbjuder
medicinsk fotvård
i min nyrenoverade
handikappanpassade
salong

**Välkommen
att ringa för
tidsbokning!**

Kristina Persson

Dipl. Med. Fotvårdsspecialist

*Kyrkogårdsgatan 17 B
271 31 Ystad*

0702-01 97 01

Allt för Dina husdjur

YSTADS ZOOLOGISKA

Tegnergatan 1, Ystad
Tel 0411 - 163 85

VÄLKOMMEN TILL

**STANS AUKTORISERADE
HÄLSOBUTIK**

STORTORGET 12
YSTAD
Tel 0411/109 69

FISKE SPORTBODEN

— ALLT INOM FISKE OCH FRITID —

Fiske och Sportboden har satsat ännu mer på friluftslivsprodukter.

Vi säljer Haglöfs, Pinewood, Didriksson, Merrell, Salomon, Viking, Tretorn m. fl.

Hjärtligt Välkomna

Medlemsbilder

Amiralfjäril - Marika Tirén

Värtbitare - Marika Tirén

Smådopping - Bert Rydhagen

Engelska bryggan - John Leffman

*Redaktionen tar tacksamt
mot bilder till nästa tema:
Vattnets väg till havet*

